

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

ЧИЈУ ИЗРАДУ ЈЕ НАСТАВНО-НАУЧНО ВЕЋЕ ФИЛОЛОШКОГ
ФАКУЛТЕТА ОДОБРИЛО, НАДЛЕЖНО ВЕЋЕ УНИВЕРЗИТЕТА ТУ
ОДЛУКУ ПОТВРДИЛО, ТЕ ЈУ ЈЕ МР ГРЕТА ГЕЦ ПРЕДАЛА ПОД
НАСЛОВОМ “ИНТЕРКУЛТУРАЛНО ЧИТАЊЕ АУТОБИОГРАФИЈЕ
МИХАЈЛА ПУПИНА: НАУКА, НАРАЦИЈА, НАЦИЈА“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду 16. Јануара 2015. образована је комисија за преглед и оцену пријаве доктората магистра Грете Гец у саставу:

1. Проф. др Радојка Вукчевић, редовни професор, Филолошки факултет у Београду, савремена америчка и енглеска књижевност
2. Проф. др Александар Јерков, ванредни професор, Филолошки факултет у Београду, српска књижевност 20. Века
3. Проф. др Александра Никчевић Батрићевић, ванредни професор, Филозофски факултет у Никшићу, савремена америчка и енглеска књижевност

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Магистар Грета Гец живела је и школовала се у разним земљама и градовима света, од Хонг Конга и Њујорка до Париза и Београда. Основне студије завршила је на Колумбија универзитету у Њујорку, а магистрирала је на Филолошком факултету у Београду на којем, на Катедри за англистику, мр Гец је већ годинама запослена као лектор и има лепе резултате у раду са студентима.

На Филолошком факултету Универзитет у Београду колегиница Геџ је одбранила магистарски рад „Погледи Николаја Велимировића на књижевност“ јула 2009. год. (ментор проф. др Алексадар Јерков, чланови комисије проф. др Томислав Јовановић, проф. др Димитрије Калезић). Магистарски рад је прерађен и биће ускоро објављен као књига у издању Универзитетске библиотеке, Филолошког факултета и Православно богословског факултета.

Пре тога је на Универзитету Колумбија у Њујорку мр Геџ 2001. год. стекла диплому из области антропологије и књижевности.

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

“ИНТЕРКУЛТУРАЛНО ЧИТАЊЕ АУТОБИОГРАФИЈЕ МИХАЈЛА ПУПИНА:
НАУКА, НАРАЦИЈА, НАЦИЈА“

(Intercultural Reading of the Autobiography of Michael Pupin: Science, Narration, and Nation)

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација има 328 компјутерски генерисаних страница убичајеног формата основног текста и фуснота, садржи апстракте и изјаве како је прописано.

Библиографија је дата на крају рада од 295. до 327. странице, а главни део рада организован је по следећим поглављима која имају главне делове и потпоглавља:

Увод који има два дела стр. 1-17. и 18-66.

Основне теме, њихова укрштања, стр. 66-70. и популаризација и идеализација науке у периодици стр. 66-84.

Књижевност и наука, стр. 85-159.

Деветнаестовековни погледи, стр. 159-205.

Митови и њихово преиспитивање, стр. 205-281.

Пупинов поетски поглед на будућност , стр. 282-289

Закључак, стр. 189-294.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Увод је организован у два основна дела. Први је од 1-17. странице, у њему је дат основни преглед врло сложене филозофске, теоријске и критике проблематике (Дерида, Хајдегер, Гадмер, Рикер, Хабермас...; Хоми Баба, Барт, Саид, Трилинг...; односно Цола, Девенпорт, Дејмс, Рендал...) која одређује приступ истраживаном проблему. Коришћена је веома широк дијапазон теоријске литературе. Преглед главних проблема је методолошки знатно обухватнији од саме теме интеркултуралности. То је са једне стране очекивано јер је реч о Пупиновом тексту који није књижевноуметнички у ужем смислу речи, већ се од аутобиографије до историје научног рада креће између различитих области. Стога су се наметали различити проблеми, од оних какав је однос књижевне нарације и литерарности према науци и научној нарацији, до система идеја и историје идеја и проблема како им аналитички прићи. Та питања нису решена ни у светској теоријској литератури и не може се тражити од кандидата да их он у уводу тако постави као да су то већ постала уобичајена знања којима се у струци лако барата и којима само треба овладати. Ово је дакле билев захтевно и тешко, аутентично истраживање, а број проблема са којима се мр Геџ суочила говори о њеном озбиљном приступу и преданом раду. Ментор је због непрегледности општих проблема и теоријских питања инсистирао да се она не разматрају сва унапред него да се о њима мисли током рада уз конкретнија тумачења тако да овај део рада треба повезати са излагањем проблема и тумачењима у целој дисертацији. Гледајући целину рад и овај уводни сегмент комисија сматра да је и ширина погледа и степен обавештености и способност одабира, излагања основних теза и суочавања различитих ставова на висини докторске дисертације и да у нечему премашује уобичајене размере теорије и филозофије у филолошким истраживањима. Комисија такође уочава извесну несистематичност погледа јер се мр Геџ више држала своје визије предмета истраживања него строге историје науке и филозофије, што ствара неке тешкоће у праћењу њеног излагања истраживаних проблема, али је на неким местима и врло

продуктивно јер се избегавају уобичајени, увек исти и схематизовани ставови. Та су необична повезивања најбоља страна овог дела рада који се оцењује у дисертацији као целини, а мањак строге историјске организације или доследно изложене теоријске школе представља мањи недостатак. Мр Геџ међутим врло добро користи различиту литературу и ако се строго гледа из позиције науке и истраживања, а не примене једне утврђене теорије, њен увелико пионирски рад на истраживању Пупиновог дела одговара познатом захтеву да се наука прилагођава предмету истраживања. Једном речју, теоријске основе и шира истраживања која су овде извршена дају овој дисертацији на значају.

Други део овог поглавља посвећен је уводу у Пупинове погледе на науку, нацију и нацију и има више потпоглавља. Овде се истиче тешкоћа да се Пупинови погледи, који чине јединствену целину, излажу засебно, онако како их ни он није излагао и утврђивао. Основни аспект одређује вертикална хијерархија (од Бога ка човеку и пољу знања) развијена све до „поетског идеализма“. Пупин се сагледава према наслеђу деветнаестог века, посебно према романтичарима и викторијанцима (реалистима). У овом раду најбоља страна је што се широка теоријска расправа наставља од странице до странице, а недостатак да Пупинови погледи нису до краја систематизовани. Ипак, њима је дат јасан смер од односа према историји знања до националног рада, од личних успокмена до хуманистичке перспективе, и таква одређења су и тачна и добро постављена у раду. Пупинови погледи су толико широки и сложени да је мр Геџ идући за њима била у њиховој власти и јасно је колико је снажно сам Пупинов текст деловао на њу. То је лепа особина уживљавања у предмет проучавања и са већом зрелошћу у доцнијим периодима свога рада мр Геџ ће повећати своју дистанцу према очаравајућем предмету истраживања. Кандидаткиња која се успешно креће од антике до савремености, од филозофије до науке, од поезије до теологије и од лингвистике до културологије свакако је показала спремност за научни рад и педагошки, академски живот. Пупинова инспирација у антици, али и трагови његових средњоевропских искустава и сусрета са новим срединама, оставили су трага на овом излагању које напослетку стиже и до организационих питања научног рада у Америци. Мр Геџ повремено улази у детаље различитих издања и времена у којима је књига настајала, или их је обрађивала, или је перципирана и тако стиже до питања њеног критичког одјека. Он је у нашој средини био недовољан и ту се са разлогом истиче Црњански, а затим се указује на пријем овог дела и Пулицерову награду која му је додељена. Од строге науке до романтичног национализма, од

просвећене службе човечанству до политичког деловања, Пупин се као и у свом животу показује као фигура изузетне величине. Остаје утисак да је рецепција његове књиге могла бити и другачија и да је њено трајање помало ограничено у светским оквирима, али то је судбина таквог културног материјала и наших слабости да своје наслеђе боље истакнемо и заштитимо. У том погледу је Универзитет Колумбија боље поступио према свом истакнутом професору него Србија.

Друго поглавље рада о укрштајима говори о проблемим интеркултурних сусрета и трансфера не само знања него и истраживачких пракси, сусрету и преплитању различитих културних образаца. Упоређују се опште одлике културних дисеминација и посебно односи Британије и Америке, те идеја образовања као идеал и као историјски процес аквизиције знања. Интересантно је како се на основу Пупинових погледа успоставља релација науке и уметности, могло би се рећи да је овде рехабилитована једна стара идеја о блискости духовноисторијских и природнонаучних сазнања онда када су она интегрисана у целину културе и кад се та целина окреће према једној посебној врсти трансценденције. Иако мр Гец не инсистира на томе, јасно је да је њена предилакција из магистарског рада водила у овом правцу. Он можда није строго научан, али не само што има основа у самим Пупиновим погледима, или стању идеја у деветнаестом веку и њиховом трансферу у наредни, већ је то једна необичност која даје посебну боју овом раду и могла би се истаћи као једна непретенциозна сугестија за поновно промишљање основни ствари. То је у том погледу добро, али зато нећемо пропустити да кажемо како се све контроверзе таквих питања и односа овде нису испољиле и како кандидаткиња није имала дистанциран, строго критички однос према свим изворима и темама. То не умањује вредност њеног рада али показује где се, када је већ реч о избору путева и њиховом укрштању, како сама истиче, могло ићи даље и може се схватити као сугестија кандидаткињи за даљи рад или припрему дисертације за објављивање. Расправа о научном методу, сцијентизму и поетизму, о месту улози и значају науке у култури је свакако важна и премда се она у овом поглављу удаљила од предмета истраживања, а није до краја разјаснила интеркултурни однос ових аспеката, то није недостатак, пре један велики додатак. Систем укрштања тема у периодици, додири Пупиновог рада и других тема и преокупација показују колико се поље овог истраживања може прагматички даље проширивати и самим тим доказује значај теме не само у оцени и рецепцији већ готовог Пупиновог ремек-дела, већ и у току његовог настајања једну посебну културну радијацију коју је имало или могло имати.

Треће поглавље о науци и књижевности је по нечему централно из перспективе ове теме, али многи њени аспекти су већ постављени и одређени. Пупинов однос према наслеђу деветнаестог века и према антици посебно је истражен и он је веома важан. Заједничка црта је опет једна концепција у којој се Бог налази иза природе и кроз њу прозире, што је траг како антике тако и савременог спинозизма, или покушаја да се роматички повежу две различите епистемологије. О томе је већ нешто речено. Овде је значајније истаћи да таква идеја прожимања и уједињавања добро служи утврђивању односа науке и књижевности и мр Гец то обазриво али са решеношћу користи. Томе у прилог она даје и ставове других аутора које Пупин нводи или познаје. Овде постоји извесна пукотина између навода из Хајдегера и целине Хајдегрове филозофије која није узета у обзир у довољној мери да би наводи били до краја функционални, али то је задатак који би ментор могао да захтева само по цену превеликог оптерећења кандидата, па се у том правцу није ишло. Чак би се пре могло рећи да мр Гец може још једном да оцени колико у овом мисаоном амбијенту окренутом другим питањима има сврхе користити и филозофију коју је тешко или немогуће партикуларно примењивати. Једном речју, Хајдегер када није у целини свога мишљења и филозофског стила презентан делује пре као вишак него као доказ. Пупинова сећања, књижене теме и раскол носталгије и инспирације, лепота једног живота који самога себе повезује трагајући за старим надахнућима, то је све врло литерарно и може се сматрати аспектот Пупиновог наратива због којег је он додатно високо вреднова. Рекло би се да су овде честе екскурзије мр Гец, напуштања Пупиновог дела, имале најмање добра да донесу и да је систематичније излагање основног текста и његово корелирање са другим текстовима и епохама могло бити сврсисходније, о чему су ментор и кандидаткиња имали прилике да раније разговарају. Врлине овог дела рада су у његовој општости и великим темама, недостаци у конкретној анализи Пупиновог текста. Он је на овим страницама могао да буде присутнији и то би раду дало једну преузету врлину, ону из самог Пупиновог текста. Ширина, хвале вредна, и помало лутање око рада, што није озбиљан недостатак, говоре о једној врлини, недовољно исцрпна интерпретација Пупиновог текста о недостатку насталом у таквој општости.

Четврти део рада је свакако пренаглашен и о томе су кандидаткиња и ментор такође могли да размене мишљење. Превелик значај дат је том погледу окренутом уназад, премда то одговара у смислу историје идеја као и вољи за сећањем и повезивањем са прошлошћу. Са великом обавештеношћу, али можда и превеликим ослањањем на

интернетске изворе, овде се иде још шире, и у различитим смеровима са пуно ексурса и бочних рукаваца рада. Рад ту добија на богатству али губи на усредсређеном испитивању. Има делова где Пупин као да нестаје из рада, што није требало допустити. У неком будућем излагању то је, наравно, могуће и нема сврхе пренагласити Пупинов значај у историји науке када је реч о најширем представљању њених токова, али дисертација треба нужно да се фокусира на свој предмет. Када се одустаје од таквог фокуса у име свега вишег и већег, можда ће бити врлина будуће књиге али у овом часу није предност за саму дисертацију. Ако се пак узме у обзир академски циљ да се кандидат обликује пишући дисертацију, он је свакако постигнут и са те стране се мр Геџ без оклевања може дати академски комплимент да је током рада заокружила и битно увећала своја знања, студент би данас од ње имао шта да слуша уз те бљескове којима је са неким лепим ентузијазмом склона. Ментор није успео да је у довољној мери ограничи на потребе највишег школског, у смислу образовања, рада. Чим се пружи прилика да се одлута у страну, кандидаткиња је успешно користи. Зато је заслужила неколико оваквих комплимената који одиста имају намеру да истакну врлину њенога рада, али и да упозоре на неке друге последице. Пупинови погледи на науку и сазнање, научни метод и истраживање, положај науке и научника у историји и култури, вери и филозофији, поезији и имагинацији, све је то у концентричним круговима описано и дочарано. Пупинов „књижевни систем“ је реконструисан, а посебно је истакнута једна класична парадигма у којој етика, хуманизам и универзалне вредности имају посебан значај.

Тако се стиже до последње велике целине у којој се истражују митови. Парадоксално се каже да су суочени истинити и лажни, или тачни и погрешни, али то је у оном смислу који је постсосировски и постбартовски. Овде се Пупин везује за свој фолклор и своје националне успомене, што је и раније био случај. Пупин је велики и значајан национални радник, једно од највећих српских имена, па се тако и ове странице истраживања морају схватити у оној димензији коју је одредио сам предмет истраживања. Повезивање Пупина са Миланковићем је свакако одлично, али повезивање са романом Александра Југовића (менторовог студента, чија дела је ментор рецензирао) свакако да је мање корисно и то није било према добијеним инструкцијама, напротив. Опет, било би некоректно овде ограничити тај шеврдави занос са којим се није на важнијим местима изашло на крај, па куд је написан нека га и у раду, али манетор инсистира на овој напмени како се сам рад не би изложио неким другим ризицима. Он сматра да кандидаткиња прво мора показати неку

релацију према најважнијим делима српске културе, што она чини на другим местима, да би се стигло и до рецентне продукције, где се нико не сме превише мешати у избор и опредељење. Напокон, оно што је добро за неко савремено дело није добро и за дисертацију, чиме се, наравно, не жели ништа имплицирати. У нешто мањој мери ове напомене односе се и на неке друге странице рада. Пупин је представљен у његовом историјсом и националном, културном и политичком ангажману, и то је добро и за рад и за предмет истраживања. Странице о Велимировићу или Црњанском, и друге, врло су добродошле и оне су могле заузети и већи простор у односу на неке друге екскурсе. Одређна је Пупинова Америка и Пупинова Србија, његов погледа на обликовање Југославије, и има у томе неке црте историсјког поноса којем се нема шта приговорити, нити би се то желело учинити. Проблеми интеркултуралности, дакле, нису само одјек рецентних тема већ потребва оваквих истраживања. Нјразличиотија преплитања која дисертација прати имају јасан историсјки вектор и смисао културне припадности. То није политика расејања и губитка, већ историја добитка и усредсређивања. Цвијић, Новаковић, Михајло Петровић се са најбољим могућим разлозима појављују на страницама које воде ово истраживање према крају и у будућој књизи томе се може посветити још пажње. Реч је о великим генерацијам наших људи у којима смо били једнако вреди као свет у који гледамо и ка којем се без превише успеха упућујемо. Односи науке и стварања митских представа, који су завршна теза у односу на оно поетско визионарство у којем су се, блејковски или гетеовски могли спајати удаљени крајеви знања, рад добија једну притајену целовитост и показује како је писан са добро утврђеном намером. Могло би се тврдити да је у већој мери проучена интеркултуралност као однос литературе и науке него као сустицај различитих култура, и то је врлина овога рада. До ње се дошло поступним истраживањем и вероватно би се у некој даљој судбини могло још јеном разимислити о томе да се та одлика истакне у први план.

Следе кратка поглавља која закључују ово врло добро спроведено истраживање и добро написану књигу о Пупину, науци, култури и књижевности.

VI РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ОЦЕНА

Комисија закључује да је докторска дисертација “Интеркултурално читање аутобиографије Михајла Пупина: наука, наратија, нација“ (Intercultural Reading of the Autobiography of Michael Pupin: Science, Narration, and Nation) написана онако како то регуле академског рада налажу и да је предмет истраживања добро проучен а налази, које смо горе изнели са свим

објекцијама, ваљано обрађени и изнети. Главни резултати овог рада су везани за методологију истраживања и већу апропријацију текста који спаја америчку и српску културу те одређивање дела у историји идеја и деловању различитих система култура. Највреднији резултат је управо истакнут однос науке, културе и наратије у којем се показује колико су оне више повезане него што се то обично сматра. Историја идеја и научних концепција, са једне стране, а културних домета, националног и просветитељског рада са друге у академском резултату чине да ова теза има све потребне квалификативе: реч је о широком сазнању које повезује различите области и домене, и истовремено о додатној афирмацији и српске културе, науке и литературе. Као што је очекивано, ово је рад који је допринос ширем поимање српске науке и културе у XX веку, интеркултурних релација Србије и Америке, судбине емиграције те напослетку допринос одређивању дубљих културалних процеса. Релације модернизма и ранијих епоха веома су важне и драгоцене. Резултати овог рада у нечему превазилазе оно што се тражи и очекује од једног усредсређеног научног испитивања и академског формата дисертације, што је изазавало и неке слабости које би се могле отклонити у доцнијој припреми за штампу и уз даљи напредак Мр Грете Гец која је истражила огромну литературу и покрила веома велики распон тема, што је све комплимент будућем доктору филолошких наука.

VIII ПРЕДЛОГ

Мр Грета Гец је компетентан и вредан филолог, њен рад је резултирао дисертацијом која испуњава све захтеве који се на Филолошком факултету Универзитета у Београду постављају па тако повољну оцену овом раду комисија упућује овај извештај Већу Филолошког факултета и надлежном Већу Универзитета са уверењем да ће он бити усвојен и кандидаткиња мр Грета Гец позвана на усмену одбрану рада.

И још једном у форми која се захтева, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да усвоји овај извештај и да се мр Грете Гец упути на одбрану дисертације Интеркултурално читање аутобиографије Михајла Пупина: наука, наратија, нација“ (Intercultural Reading of the Autobiography of Michael Pupin: Science, Narration, and Nation).

Комисија:

1. Проф. др Радојка Вукчевић
2. Проф. др Александар Јерков (ментор)

3. Проф. др Александра Никчевић Батрићевић